

El teixit històric d'Olot

JORDI FONT AGULLÓ

Si s'hagués de dir en uns mots concisos allò que defineix les recerques a què ens té acostumats Narcís Selles no ens equivocariem gens si ens limitéssim a esmentar el rigor que les distingeix. *Art a Olot durant la Segona República* segueix, sens dubte, aquesta línia, que ja era present també en una excel·lent publicació de l'any 2006 sobre l'art a la capital de la Garrotxa durant la dictadura franquista i la transició a la democràcia. Aquesta nova publicació, com l'anterior, ha estat associada també al muntatge d'una exposició. Amb tot, no ens trobem amb un catàleg complementari a la mostra, sinó que, al costat del gran interès del projecte expositiu, roman per a la posterioritat un llibre sòlid, que esdevindrà una aportació de referència.

El lector s'enfronta a una investigació modèlica en el sentit que el fet d'estar centrada en una realitat local no li confereix un caire localista, sinó que l'esfera local és el camp de forces per dur a terme una aproximació històrica, cultural i estètica a fons, atenent tota la seva

complexitat. En el decurs del text, l'autor desplega el seu potencial analític i palesa amb escreix les singularitats del context cultural i artístic d'Olot durant l'etapa de la Segona República i prèviament a aquesta. L'Olot del tombant de segle i el primer terç del segle xx, una ciutat mitjana en què es van donar unes condicions favorables per a la reproducció del seu teixit artístic, constitueix un autèntic laboratori pel que fa a la confrontació de mons antagonics que entrarien en conflicte i, fins i tot, en col·lisió extrema en el període de la Guerra Civil.

Fixar el microscopi, com fa Narcís Selles, en aquell període, sense obviar, però, la mirada telescòpica és el que li permet evidenciar la densitat d'una etapa històrica en què els projectes polítics que es proposaven ampliar els drets de les classes populars i millorar les seves condicions de vida —en especial el reformisme republicà— es veien també obligats a lluitar en l'àmbit de la cultura i les arts si realment volien disputar l'hegemonia cultural en mans del que havia estat tradicionalment el bloc conservador dominant, el qual havia deixat poc marge a les tradicions culturals progressistes. Totes aquestes qüestions sempre són tractades tenint en compte que l'autonomia de l'art, malgrat els valors intemporals que també pugui allotjar l'objecte artístic, té fonamentalment una naturalesa

SELLES, Narcís

Art a Olot durant la Segona República, 1931-1939

Arxiu Comarcal de la Garrotxa / Institut de Cultura de la Ciutat d'Olot, 2016.

96 p.

històrica, és a dir, que és indestruïble del context sociopolític.

Aquesta breu ressenya s'ha de cloure remarcant l'estil d'escriptura acurat que conrea l'autor: un exercici formal que es posa sempre al servei de l'erudició i la sagacitat interpretativa. En definitiva, és un text en què tot encaixa, sense que hi hagi cap línia sobrera. Entre la recerca històrica i l'assaig, els treballs de Narcís Selles han esdevingut una referència ineludible per a qui vulgui conèixer de manera pregona l'art i la cultura als Països Catalans durant els darrers dos segles.

BOSCH OLIVERAS, Mar

Les generacions espontànies

Edicions del Periscopi.
Barcelona, juny 2016. 192 p.

Res no és el que sembla

ASSUM GUARDIOLA

Clar i simple: *Les generacions espontànies* és una bona novel·la. O un bon conjunt de contes que funcionen com una novel·la, depèn de com es miri. Conté tot allò que fa que pugui agradar a un públic ampli: una veu narrativa

fresca en tercera persona però empetada en la personatge protagonista, un fil conductor original i engrescador —el currículum insòlit del personatge— i unes històries que s'encalquen unes amb les altres tipus Xahrazad. Mar Bosch demostra tenir temps de

Que algú en salvi les goges

JOSEP PUJOL

A diferència dels altres aplecs de llegendes publicats per Edicions Sidillà, dedicats a les Gavarres i a la Costa Brava, aquest té una vocació més viquipedica, en el sentit que en recull un gavadal i és d'autoria col·lectiva. *Llegendes d'aigua dolça* especifica al subtítol que reuneix «les millors històries de rius, llacs, estanys i gorgues dels dos costats del Pirineu i de la Catalunya Vella», als quals s'ha d'afegir Andorra. N'he comptades 340, algunes desenvolupades en tres o quatre pàgines, d'altres enllestides en unes poques ratlles. Unes són recollides sobre el terreny humit en qüestió, d'altres parteixen de la rica bibliografia folklorística catalana, que té representants il·lustres com Jacint Verdaguer o Cels Gomis.

Les protagonistes de gran part d'aquestes contalles són les goges, goies, aloges, dones de fum i aigua, encantades o encantaries. Basta una bassa o una mica d'obaga perquè ja se n'hi hagi vist alguna, sigui a Maçanet de Cabrenys, al Canigó o Barruera. Si en algun estanyol només se'n fonamenta la seva presència i se'n relata alguna anècdota, a d'altres la versió és narrativament més completa, com *El pastor de la Fou*: llegint-la, s'hi adverteixen les constants d'un tronc comú que es van adaptant a cada orografia particular. Més que l'assumpte fantàstic, aquestes nimfes misterioses que renten la roba d'amagat, que ajuden

les altres dones però gasten bromes pesades als homes, que expliquen enriquiments sobtats de certes masies; aquests mites ens interessan particularment perquè informen de la mirada tradicional damunt les dones –les reals, les de terra–: es recela de la solidaritat femenina, dels rentadors com a gineceus sospitosos, de maternitats excloents, fins i tot de la pròpia muller, en potència tant fada com bruixa. Les goges són el reflex en l'aigua del món privat de la dona, que l'home veu amb suspicàcia. Però tot això només es pot concretar i verbalitzar a les llegendes. Com a tantes històries de goges, si se l'anomena pel seu nom la goja desapareix, i amb ella la fascinació, la sort o la riquesa.

Altres llegendes ens expliquen, mitjançant falses i distretes etimologies, l'origen d'un topònim (la roca dels Morros, el Pallars, el Freser, Girona...), o bé la construcció fantàstica de castells i ponts: quanta feina, i tan mal pagada, que va fer el diable! A d'altres s'observa el procés de cristianització d'espais abans poblats per llegendes profanes: al fons dels estanys de Guils o de Malniu ja no s'hi veuen goges sinó la Crucifixió o esglésies submergides. També són entretingudes les llegendes basades en fets històrics, i quan el rondallaire es converteix en investigador, el resultat és excel·lent, com ho fa Marcel Fité amb el cadàver de Narçó o l'hostal dels Espluvins.

CORTADELLAS, Xavier;
PUJADÓ, Judit [coord.]

Llegendes d'aigua dolça

Edicions Sidillà
La Bisbal d'Empordà, 2016
400 p.

De la banda gironina no hi podien faltar la llegenda d'en Morgat de Banyoles, el bruel de Castelló, la mort del Cap d'Estopes o el viatge d'en Pere Porter per l'estany de Sils, entre moltes d'altres. Entre tants ponts del dimoni, no sé què hi diran els veïns de Santa Eugènia quan no hi trobin el seu, però sí el de Sarrià de Ter.

Narrades amb economia narrativa i amb diversitat estilística segons els autors, s'ha mirat sempre que les llegendes no perdin el to oral amb què devien estar explicades, i que no perdin la flaire autòctona, amb tocs de rosada dialectal. Quan tot sigui eixut, s'agrairà que algú almenys n'hagi salvat les goges.

narradora: no és gens fàcil barrejar el registre còmic o irònic amb el poètic. I ella ho fa com si tal cosa. Molt bo, en aquest sentit, el començament de la novel·la. Un bon començament que enganxa i que dona el to del que vindrà. Per a mi és el millor de l'obra: la part que ens narra la preparació de l'Eva, la protagonista, per assistir a l'entrevista de feina. Després, en el gruix

de la novel·la, on s'esdevé el monòleg disfressat d'entrevista de l'Eva, el text va perdent una mica de la seva llum particular, des del meu punt de vista. Algunes històries es fan un pèl massa llargues i feixugues, tot i que la galeria de personatges brilla per la seva particularitat. El millor: el *tour de force* entre la comicitat d'allò que es narra i allò que se suggereix de manera sub-

terrània. A *Les generacions espontànies* res no és el que sembla d'entrada. És la realitat del «copiar, enganxar» tan present en la realitat que ens envolta. Allò no tan bo: el final no té ni la meitat de força que el començament.

Ras i curt: una bona novel·la que no és extraordinària. Ben escrita. Però no sacseja. Però al cap i a la fi, una bona novel·la. Diferent i curiosa. Llegiu-la!